

Standpunt Taalbeleid (30 april 2014)

1. INLEIDING

VVS erkent de meerwaarde van meertaligheid en pleit dan ook voor meer aandacht voor taalonderricht in het hoger onderwijs. Studenten moeten de internationale vakterminologie onder de knie krijgen en anderstalige vakliteratuur kunnen volgen. Het aanbieden van anderstalige cursussen kan de talenkennis van studenten vergroten. Toch zijn er ook gevaren aan het aanbieden van anderstalig onderwijs, zoals het verhogen van de drempel tot het hoger onderwijs en het verlagen van de leeropbrengst. Daarom pleit VVS voor een evenwichtig taalbeleid dat de noden van de studenten centraal stelt. Het taalbeleid moet enerzijds de kwaliteit van het onderwijs verhogen en anderzijds de democratisering dienen. Er moet gezocht worden naar een gezond evenwicht tussen het Nederlands als wetenschappelijke taal en de internationaal gangbare taal van het vakgebied. Een goed taalbeleid wijdt studenten in het academisch taalgebruik in en het vakjargon (zowel in het Nederlands als in de voor het vakgebied gangbare taal), stimuleert de mobiliteit, heeft oog voor taaldiversiteit en biedt studenten een echte keuzemogelijkheid.

2. PIJLERS

De uitgangspunten bij het bepalen van het VVS-standpunt zijn meervoudig. Ten eerste moet een afgestudeerde zich actief en passief, zowel schriftelijk, mondeling als multimediaal kunnen uitdrukken in de internationaal gangbare talen betreffende het vakgebied. Ten tweede moet het belang van het Nederlands als wetenschappelijke taal steeds worden benadrukt. Ten derde staat democratisering centraal. Ten vierde moeten docenten de vreemde taal beheersen en dient het gebruik van een vreemde taal gradueel en pedagogisch te gebeuren. Ten slotte moet er aandacht zijn voor taalgebruik in een internationale context. Aandacht dient te gaan naar taalvaardigheden op alle niveaus.

3. NAAR EEN SOEPELERE TAALREGELING

BACHELOROPLEIDINGEN

Hoewel de taalregeling onlangs versoepeld werd, vindt VVS die versoepeling nog altijd niet ver genoeg gaan. Op dit moment mag 18,33% van de opleiding in een andere taal aangeboden worden, zonder dat het een anderstalige opleiding wordt. VVS wil dat percentage uitbreiden. Dat moet echter de keuze van de student zelf zijn, daarom wil VVS dat percentage uitgebreid zien met keuzevakken. Een opleiding moet tot 33% anderstalige vakken kunnen aanbieden in het totale opleidingsprogramma, zonder als anderstalige opleiding geclassificeerd te worden. VVS is van mening dat Nederlands als academisch taalvak nog gewaarborgd kan worden. Die bovengrens is nodig om een echte vrije keuze te garanderen. Bovendien moet er de garantie zijn dat er voldoende keuzemogelijkheden zijn voor Nederlandstalige keuzevakken voor studenten die deze wel in het Nederlands wensen te volgen.

MASTEROPLEIDINGEN

Wat betreft de masteropleidingen, is VVS tevreden met een bovengrens van 50% anderstalige opleidingsonderdelen. De masterproef mag echter geen deel uitmaken van die 50%. De taal hiervan is namelijk een keuze van de student zelf, die niet beperkt hoeft te worden. Die versoepeling wordt door VVS toegestaan om tegemoet te komen aan een aantal zeer specifieke opleidingen waarin zowel de vakliteratuur als expert-docenten niet Nederlandstalig is. Er moet echter wel gewaakt worden over evenwichtige verhouding zijn tussen Nederlandstalige en anderstalige afstudeeropties. De student die in het Nederlands wil afstuderen moet voldoende keuzemogelijkheden behouden.

VVS staat ook achter de mogelijkheid om in een aantal gevallen opleidingen enkel in een andere taal aan te bieden. Het dient daarbij expliciet te gaan om internationaal georiënteerde opleidingen, en mag niet veralgemeend worden. De erkenningscommissie moet die voorwaarden strikt controleren.

4. KWALITEIT TAALNIVEAU ONDERWIJZEND PERSONEEL

Een sluipend gevaar dat bij meer anderstalige vakken komt kijken is ongetwijfeld een kwaliteitsdaling. Voor sommige docenten is het niet vanzelfsprekend om te doceren in een andere taal dan het Nederlands. Ze beschikken vaak niet over de juiste talenkennis om de leerstof op een correcte manier over te brengen. Bovendien kunnen ze in een andere taal zich minder helder en nauwkeurig verwoorden en verliezen ze aan expressiviteit. Ze hebben meer voorbereidingstijd nodig en kunnen minder goed ingaan op onvoorbereide aspecten. Docenten hebben zoals alle leerkrachten een voorbeeldfunctie die ook op het gebied van taalbeheersing vervuld moet worden.

Indien de docent de taal niet voldoende beheerst, worden lessen onbegrijpelijk en kunnen de voordelen van meertaligheid niet langer worden gegarandeerd. Daarom moeten alle docenten die in een andere taal lesgeven, bewijzen dat ze hiertoe in staat zijn. Dat bewijs wordt geleverd door het behalen van een C1-niveau in een taal. VVS vraagt dat deze docenten een certificaat behalen van de vreemde taal waarin zij lesgeven, en dit moet op regelmatige tijdstippen geëvalueerd en hernieuwd worden, minstens om de 5 jaar. Alleen dan kan de kwaliteit van de lessen gegarandeerd worden. Er mag zich in geen enkel geval een kwaliteitsdaling van het onderwijs voordoen.

VVS vraagt ook duidelijkheid omtrent de implementatie van het decreet. Docenten moeten weten welke gevolgen er vasthangen aan het niet slagen voor een taaltest. Aan de andere kant mag het decreet geen dode letter blijven door de tests wel uit te voeren, maar er voor de rest geen gevolg aan vast te hangen. VVS is voorstander van een remediëringstraject, waarbij gebuisde docenten wel nog verder mogen les geven maar tegelijk ook verplicht een traject moeten volgen om hun taalniveau op te krikken.

Ook moeten de testen over heel Vlaanderen dezelfde zijn. Iedere instelling moet aan dezelfde standaarden voldoen. Hiervoor kunnen gewoon bestaande tests zoals TOEFL gebruikt worden. Wel kan de test variëren afhankelijk van het vak waarin er lesgegeven wordt, zodat specifieke woordenschat kan getest worden. Een professor fysica kan bijvoorbeeld wel een andere test

afleggen dan een professor geschiedenis, maar diezelfde professor fysica moet wel dezelfde test doen als zijn collega in een andere stad.

VVS gaat ermee akkoord dat docenten die een diploma in een bepaalde taal behaald hebben, vrijgesteld worden van een test. Wel moet er een oplossing gezocht worden voor de taaldiploma's die per definitie Nederlandstalige opleidingen zijn. Professoren die bijvoorbeeld een diploma in de taal-en letterkunde behaalden, mogen op dit moment wel in de taalopleidingen in de gestudeerde taal les geven, maar mogen niet in een andere opleiding in dezelfde taal les geven. Een professor met een diploma in de taal- en letterkunde Germaanse talen mag bijvoorbeeld wel een vak Engelse literatuur geven in die opleiding, maar mag geen Engelstalig vak geven in bijvoorbeeld de opleiding geschiedenis. Dergelijke bizarre situaties moeten in de toekomst vermeden worden.

Bovendien vindt VVS dat docenten die werkstukken in een andere taal beoordelen op het taalgebruik, ook hun talenkennis bewezen moeten hebben. Het kan niet dat een student punten krijgt op zijn taalgebruik in een masterproef van een docent die zelf de taal niet voldoende beheerst.

Wat anderstalige professoren betreft, gaat VVS akkoord met het VLIR-voorstel. Op dit moment moeten anderstalige professoren een B2-niveau voor Nederlands halen, ook al bestaat hun onderwijsopdracht enkel uit anderstalige vakken (waarvoor ze ook een C1-attest moeten halen in de onderwijstaal). De VLIR stelt voor om de taaltoets te vervangen door een verplicht vormingstraject. Dat zou naast taallessen ook bestaan uit een introductie in de Vlaamse context, de bestuursstructuur van de instelling, de onderzoeksfinancieringsmogelijkheden,...¹

VVS volgt de argumentatie van de VLIR dat dit een belemmering kan zijn voor het aantrekken van buitenlandse docenten. Een verplicht vormingstraject lijkt bovendien interessanter dan een taaltoets om hetzelfde doel te bereiken, namelijk de docenten in staat stellen mee te kunnen functioneren binnen de instelling.

5. STUDIEBEGELEIDING VOOR ANDERE TALEN EN ACADEMISCH NEDERLANDS

Democratisering van het hoger onderwijs dient centraal te staan. Het aanbieden van anderstalig onderwijs mag geen drempel zijn zowel wat de instroom betreft, waarbij de aandacht naar het Nederlands, als de uitstroom, waarbij de student zich moet kunnen uitdrukken in de taal van zijn/haar vakgebied. Anderstalig onderwijs kan een extra drempel vormen voor sommige studenten. Niet alle studenten hebben een even grote talenkennis. Een anderstalige onderwijstaal kan de drempel tot deelname aan het hoger onderwijs verhogen of de dropout verhogen bij studenten die niet zo vlot studeren in een andere taal. Studenten uit kansengroepen vallen hierdoor makkelijk uit de boot. Zeker voor studenten die niet het Nederlands als moedertaal hebben, kan een andere onderwijstaal voor een extra grote moeilijkheidsgraad zorgen. Voor jongeren waarvan de thuistaal niet het Nederlands is, dreigt die drempel extra hoog te worden omdat Engels dan hun derde, vierde of zelfs vijfde taal is. Een gecoördineerd beleid over alle opleidingsniveaus heen is nodig. VVS wil dan ook dat de instellingen blijven inzetten op extra studiebegeleiding en de organisatie van keuzevakken over de taal van het vakgebied.

¹ Amendement ODXIV, VLIR werkgroep onderwijs

Wat ook niet uit het oog verloren mag worden, is dat studenten bij de aanvang van hun studieloopbaan in het hoger onderwijs hun kennis van het Nederlands nog niet vervolledigd hebben. Integendeel, de kennis en vaardigheden van de Nederlandse taal maken een nieuw groeiproces door, zeker wat academisch Nederlands betreft. Ook het Nederlands als onderwijstaal heeft dus grote voordelen voor de arbeidsmarkt. Voor studenten kan het moeilijker zijn om de leerstof even diepgaand te doorgronden als die in een andere taal wordt aangeleerd. Dit verlies aan leeropbrengst kan leiden tot een afname in studieresultaten of tot een toename van de tijd die studenten aan zelfstudie moeten besteden om het niveau van hun studieresultaten te handhaven. Zo zal de studiedruk, die momenteel in Vlaanderen al erg hoog ligt, nog toenemen. VVS wil dan ook dat er blijvend ingezet wordt op het aanleren van academisch Nederlands.

6. FOCUS NIET ENKEL OP ENGELS

VVS erkent dat talenkennis een meerwaarde is en vindt dan ook dat er in de curricula voldoende aandacht moet gaan naar het aanleren van vreemde talen. Het is essentieel dat studenten de vakterminologie in meerdere talen onder de knie krijgen. Zo kunnen ze ook de vakliteratuur in andere talen opvolgen. De vakterminologie en vakliteratuur is in heel wat vakgebieden Engelstalig, vooral in de exacte wetenschappen. In andere vakgebieden zijn andere talen dan weer dominant. VVS vraagt de instellingen dan ook niet enkel op het Engels te focussen. Ook op de arbeidsmarkt is talenkennis een troef. Bij de groeiende mobiliteit op de arbeidsmarkt vergroot kennis van vreemde talen je tewerkstellingskansen gevoelig. De opgebouwde taalvaardigheid uit het middelbaar onderwijs gaat grotendeels verloren tijdens de hoger onderwijsstudies. Om die verarming tegen te gaan en studenten aldus beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt is meertaligheid noodzakelijk. Dit kadert ook in de Lissabonstrategie, waarbij de ministers stelden dat iedere leerling bij het afstuderen minstens twee vreemde talen zou moeten kennen. Bovendien kan een betere talenkennis de interculturaliteit, openheid en algemene ontwikkeling van studenten vergroten. Er dient meer aandacht te worden besteed aan de taal van het vakgebied en niet enkel aan het Engels. De keuze van de taal moet gedictieerd worden door het nut in het vakgebied en niet door de drang om buitenlandse studenten aan te trekken.

7. ONGEWENSTE EFFECTEN

Nu de nieuwe taalregeling een feit is, zijn ook de eerste ongewenste effecten ervan voelbaar. VVS waarschuwde er eerder al voor dat de studenten als 'zwakste schakel' met de problemen van de complexe regeling zouden opgezadeld worden.² Nu blijkt die bezorgdheid terecht geweest te zijn.

Ten eerste heeft VVS weet van verschillende situaties waarin de opgelegde percentages voor kunstmatige ingrepen zorgden om toch net niet of wel aan dit percentage te komen. Zo worden sommige studenten gevraagd de opleiding in een andere taal te volgen dan de taal waarvoor ze zich oorspronkelijk ingeschreven hadden. Of worden studenten ingeschreven voor een vak in een bepaalde taal, terwijl ze het vak eigenlijk in een andere taal volgen in de praktijk. De opgelegde percentages zorgen er op die manier voor dat de keuzevrijheid van de studenten beperkt wordt.

VVS kan zulke praktijken niet toestaan en vraagt zich dan ook af of er geen andere manier bestaat om de onderwijstaal te regelen. Als de berekening bijvoorbeeld niet meer zou

² Brief 'Bezorgdheid partim taal integratiedecreet', VVS, 1 maart 2012.

gebeuren aan de hand van “het aantal afgestudeerden” maar aan de hand van de bestaande plicht- en keuzevakken in een opleiding (waarbij de plichtvakken meer doorwegen dan de keuzevakken), zouden dergelijke praktijken waarvan de studenten de dupe zijn, kunnen vermeden worden.

Een andere mogelijke oplossing is de aanpassing van het controlesysteem. VVS stelt voor om de complexe monitoring te vervangen door een degelijke rapportering. We sluiten ons immers aan bij de bezorgdheid over een ongebreidelde verengelsing. Waar nu het jaarverslag over taal een weinig bruikbaar instrument is en vergelijkbaarheid mist, zou de overheid een eenvormig format moeten aanbieden, liefst zo veel mogelijk geïnformatiseerd. Naast het jaarverslag zouden instellingen een degelijk taalbeleid moeten opzetten. Dat is nu overigens verplicht in de ‘gedragscode taal’. De regeringscommissarissen kunnen dan in de instellingen toezien op de kwaliteit en correctheid van de rapportering van taal. Deze rapportering is voor ons een veel beter instrument dan het monitoringsstelsel dat momenteel wordt voorzien.

Een tweede probleem dat VVS ziet opduiken, is het oprichten van Nederlandstalige ‘spookmasters’ om toch aan de voorwaarde van een Nederlandstalig equivalent te voldoen. VVS vindt het belangrijk dat studenten de kans krijgen om in hun moedertaal te studeren, maar het inrichten van opleidingen zonder studenten is voor niemand nuttig. VVS stelt dan ook voor de eis van een volledig Nederlandstalig equivalent te versoepelen naar het toelaten van 5% anderstalige vakken in die opleidingen. Op die manier kunnen deze bizarre neveneffecten vermeden worden.

8. INTERNATIONALE MOBILITEIT

De 20% doelstelling geldt niet alleen voor Vlaanderen, maar voor alle landen die de Bolognaverklaring ondertekenden. Dat betekent dat als we meer en kwalitatief sterkere mogelijkheden willen bieden aan onze eigen studenten, er genoeg mogelijkheden moeten zijn voor inkomende studenten. Internationale afspraken tussen instellingen zijn namelijk een proces van geven en nemen.

Volgens de huidige taalregeling, kunnen instellingen momenteel maximaal 33 studiepunten, ofwel één semester, in een Nederlandstalige bachelor aanbieden voor een internationale uitwisseling. Dat beperkt de mogelijkheden heel erg aangezien elke opleiding in elk land een regeling heeft over wanneer een internationale ervaring kan opgedaan worden. Laat staan dat er dan enigszins flexibiliteit kan zijn wat betreft de inhoud in ons aanbod voor de internationale studenten.

Een tweede mogelijkheid om het aanbod van Vlaams onderwijs naar internationale studenten te verhogen is het aanbieden van een Engelstalige bachelor. Hier stoten we echter op het maximumpercentage van 6% op basis van alle bacheloropleidingen in Vlaanderen, wat bijzonder weinig is. Ook de hoge kost van het invoeren van een Nederlandstalig equivalent is een drempel voor het verhogen van het aanbod.

Ook om voldoende internationale mobiliteit te kunnen voorzien, pleit VVS dus voor de verdere versoepeling van de taalregeling in de bacheloropleidingen. Ook hier blijft de voorwaarde van voldoende taalondersteuning gelden.

9. CONCLUSIE

VVS wil:

- de meerwaarde van meertalig onderwijs gereflecteerd zien in de taalregeling. Het belang van een Nederlandstalig onderwijsaanbod mag daarbij echter niet genegeerd worden. Studenten moeten de nodige taalondersteuning krijgen, zowel voor Nederlandstalig als anderstalig onderwijs.
- niet dat de kwaliteit van het onderwijs erop achteruit gaat door het taalniveau van het onderwijzend personeel. VVS eist daarom duidelijkheid over de taaltests en wil dat de oorspronkelijke eisen ook in de praktijk behouden worden.
- aandacht voor andere talen dan het Engels.
- een oplossing voor de ongewenste effecten van de taalregeling. De student mag niet de dupe worden van een complexe regelgeving.